

*Справжнє слово завжди як яблуна зі
змією кругом стовбура, з корінням у землі
і кроною в небі.*

Мілорад Павич

Донька каже: «Видай книгу, яку хотілося би брати до рук».

Мама каже: «Напиши книгу, яку не хотілося б випускати з рук».

Онучка каже: «Напиши книгу про все, для всіх і про всіх».

Внутрішній редактор каже: «Помісти в книзі все, що хотів би сказати найважливішого світові».

От я й послухав. Ось і написав її.

Що треба знати про Час

Все, що намічається, перед Часне.

Все, що відбувається, на Часі.

Все, що стається, в Часне.

Все, що є – тим Часове.

Навіщо робити кроки, якщо вони не залишають сліду...

Навіщо промовляти слова, якщо вони лише порушують тишу...

Навіщо писати книжки, якщо вони стають тільки целюлозою зі зрубаних дерев...

Навіщо мріяти про світле майбутнє, якщо ти не запалив іскру світла нині...

І навіщо ставити запитання, на які немає відповідей...

Насправді все простіше, ніж здається.

Оберігай те, що твоє.

Зберігай те, що можна зберегти. Не треба того, що не треба. У щастя - мала потреба.

Радій тому, хто радий тобі.

Обминай те, що обманює.

Зустрічай тих, що йдуть назустріч.

Прощайся з тими, що не прощають.

Мовчи, якщо не слухають. Говори, якщо чують.

Приходь тоді, коли чекають.

Проходь прохідні місця.

Обходь те, що тебе не обходить.

Зупиняйся для нової дороги.

Шукай не дороге, а безцінне.

Виходь із дому у світ, але Дім носи в собі.
З людьми будь людяним.
У наРОДІ пильнуй і плекай свій РІД.
Роби те, що робить тебе.
Молися за тих, хто в тебе вірить.
Очищай душу від пустоцвіту - для цвіту.
Перемагай у собі сумнів перемоги.

Колись я написав етюд про найвідданішу, найвірнішу даму, яка ніколи не зрадить. Можна сказати – даму серця. Ім'я їй – Самотність. Одна молода читачка хмикнула на це: «Не вірю такому вибору».

І ось надібую в розмислах Артура Шопенгауера цілковитий консонанс, тобто співзвучність.

Багато хто, надто в старості, боїться самотності. Хоча вона може стати джерелом внутрішньої сили. Людина, яка здатна залишатися наодинці з собою, здатна досягти гармонії і продуктивних набутоків. Щастя не обов'язково в соціальних зв'язках, воно – в самостійності й незалежності від чужої думки.

Усамотнення відкриває простір для усвідомлення та внутрішньої ясності. Коли зникають поверхневі, «обов'язкові» контакти, з'являється місце для справжнього «я». Але важливо розрізнити

самотність і покинутість: перше – вибір, друге – біль невиправданих очікувань. Той, хто навчився бути сам, ніколи не буде самотнім душею.

Щастя не приходиться ззовні. Воно народжується всередині – у свободі, ясності, самодостатності. Той, хто навчився бути щасливим наодинці, ніколи не стане заручником чужої відсутності.

І це вже більше, ніж стан самоти, це повнота звільненого духу – САМІСТЬ. Недарма кажуть: самотній, яко Бог.

Якось, із молодої довірливості, запитав я свого вчителя Андрія Ворона:

«Десять заповідей – до них так важко прийти...»

«Важко, але йти треба», – сказав він, ховаючи в бороді задумливу посмішку.

«Куди йти?»

«До любові. Полюбити людей».

«Усіх?» – майже вигукнув я.

«Усіх. Якими б вони не були».

«І що тоді?»

«Заповіді самі тебе знайдуть».

Хотілося свіжості – а прийшла студінь.
Хотілося літепла – а тут тепловий удар.

Хотілося просвітлення – а тут вимикають світло.

Хотілося любові – а обійшлося люб'язністю.

Хотілося грошей – а тоді дізнався, що не в них щастя.

Хотілося щастя – а мудрець сказав, що воно в спокої.

Хотілося спокою – а він навіть не сниться.

Хотілося певності – а її немає навіть в Америці.

Хотілося миру – а тут пропонують «мір»...

Якось у японського майстра гри в кості запитали поради щодо того, як слід грати, і він відповів таке: «Не треба грати з метою виграти. Варто грати, щоб не програти. Вчасно помічати ті ходи, які призводять до поразки, й уникати їх. І ти будеш бодай на крок попереду інших».

Немає нічого більш печального, ніж дитячий смуток. У дитинстві, пам'ятаю, мені весь час бракувало батька. Він був то в Києві на сесії, то на роботі в далекому гірському селі, звідки приїздив лише на неділю, то на риболовлі, в яку втікав від рутини буднів. Я постійно шукав якийсь замітник його. І нарешті знаходив – запах. Занурював обличчя в батькову сорочку чи в залишену шапку і дихав, дихав ним, зримо уявляючи, наближаючи батька. Так, мабуть, розвинулася моя

уява – інструмент відтворення ароматів дійсності. Видимої і невидимої. Ці аромати образів, що витають між рядками, і є сенсом літератури.

Знання відкриють світ.

Освіта виведе на дорогу.

Інтуїція покаже напрям.

Досвід здолає шлях.

Розум підведе до дверей.

Мудрість облаштує Дім для душі.

«Чому ви почали писати?» – питають мене.

«Я довго прислухався до світу, до людей, до себе...»

«І що?»

«Я помітив, що більшість із того, про що розмовляють люди на цьому світі, сповнено брехні – можливо тому, що правда здається надто нудною. Тому люди придумали політику, релігії, мистецтво, літературу...»

«І ви вибрали літературу?»

«Я вибрав письмо, бо писати – це зізнаватися іншим і собі, що ти не брешеш, а просто вигадуєш».

«То як би ти назвав усе ЦЕ, що відбувається?» – питають.

«Епоха прощання з наївністю».

Щодня і завжди.

Смакую на маминій кухоньці чай із айвовим варенням і беру в неї інтерв'ю.

«Рівно через місяць тобі виповниться дев'яносто один рік. Весна красна. Зізнайся, в чому секрет твоєї системи довгожителства?»

«Можливо, в тому, що системи немає».

«А що ж наповнює твоє життя?»

«Любов до життя».

«Спитаю по-іншому: що присутнє в твоєму житті щодня?»

«Мабуть, молитва і пісня. Тиха молитва до Бога і тихий спів для самої себе, коли щось роблю в хаті чи на городі».

«А на столі?»

«На столі?»

«Що має бути завжди на твоєму столі?»

«Яблука, горіхи, цибуля, капуста, ягоди калини, свіжі або залиті медом. І, звичайно, трав'яні чаї».

«З чого?»

«Коли з чого. З квіток глоду, конюшини, нагідок, рум'янка, звіробою, листя меліси, малини, ожини, хвощу, буркуна, ягід шипшини, горобини і чорниці... А найліпше, коли все це в суміші, бо кожна рослинка дає свою цілющу силу, свій лік. Кожна по-своєму осібна і потрібна, як і кожен із нас у Божому саду...»

Протягом року переглядаю фільми про війни. Всіх часів і народів. Аби краще збагнути цей феномен людства у його політично-соціально-фінансово-національно-психологічних вимірах. І що висновується: з першої бійки перших братів, Авеля і Каїна, до нашої доби – війни на планеті не припинялися ні на день.

Люди люблять мир, але безнастанно воюють.

Люди люблять життя, але безупинно вбивають одне одного.

Люди судяться за образу словом і за домагання любові, але вбивство на так званому полі бою неосудне.

Людство – свідома біомаса перманентного самознищення.

... І все частіше згадується епізод. На одній із вечірок до Чарльза Дарвіна підійшла дама і спитала:

«Сер, ви напевно гадаєте, що людина походить від мавпи?»

«Так, але я не знаю, яким звіром вона стала...»

Давній японський філософ Кенко-Хоші казав: «Можна бути певним лише того, що все непевне».

Наскільки коротко, настільки актуально.